

Universiteit
Leiden
The Netherlands

How lawyers win land conflicts for corporations: Legal Strategy and its influence on the Rule of Law in Indonesia

Kouwagam, S.U.

Citation

Kouwagam, S. U. (2020, June 23). *How lawyers win land conflicts for corporations: Legal Strategy and its influence on the Rule of Law in Indonesia*. Meijers-reeks. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/123059>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/123059>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/123059> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Kouwagam, S.U.

Title: How lawyers win land conflicts for corporations: Legal Strategy and its influence on the Rule of Law in Indonesia

Issue Date: 2020-06-23

Samenvatting (Summary in Dutch)

Hoe advocaten geschillen over grond winnen voor bedrijven: juridische strategieën en hun invloed op de rechtsstaat in Indonesië

Pas 58 jaar na het uitroepen van de onafhankelijkheid werd in Indonesië een Wet op de Advocatuur, met daarin een Ethische Code, aangenomen. Deze wet reguleert de rol van advocaten en vormde een onderdeel van de hervorming van handelswetgeving. Deze wet vloeide voort uit een eis van het IMF, waaraan Indonesië moest voldoen om na de Aziatische financiële crisis in 1997 in aanmerking te komen voor leningen. Deze financiële crisis leidde tot het gedwongen aftreden van president Soeharto en tot de zogenaamde periode van Reformasi: een periode van hervormingen van de overheid om corruptie, collusie en nepotisme uit te roeien. Deze drie kwamen veelvuldig voor onder de Nieuwe Orde (Orde Baru) van Soeharto, ook binnen het Indonesische rechtssysteem.

Onderzoekers hebben vastgesteld dat de Reformasi echter weinig verandering heeft gebracht in de corrupte praktijken in het rechtssysteem, met name in de rechterlijke macht. De anticorruptiebeweging staat nog steeds in het middelpunt van de belangstelling en een Commissie tot Uitroeiing van Corruptie (KPK) is een van de meest prominente instituties van Indonesië geworden. Er is echter nauwelijks wetenschappelijk onderzoek gedaan naar andere actoren en hun rol bij de corruptie binnen het rechtssysteem. Dit proefschrift gaat deze uitdaging aan en onderzoekt de wereld van Indonesische elite-advocaten; hoe zij functioneren en wat hun invloed is op het rechtssysteem.

In Indonesië verwijst de term 'elite-advocaten' niet alleen naar goedverdienende advocaten die zich bezighouden met een internationale commerciële praktijk maar ook naar advocaten die in staat zijn om het rechtssysteem, het economische systeem en tot op zekere hoogte ook het politieke systeem te beïnvloeden door hun gebruik en manipulatie van het recht. Deze zeer belangrijke groep ontbreekt in eerder onderzoek naar de rol van het recht bij de economische ontwikkeling en globalisering in Indonesië.

In Indonesië kunnen advocaten worden onderverdeeld in verschillende groepen die voor verschillende soorten cliënten werken, verschillende werkzaamheden verrichten en verschillende idealen nastreven. Wat hen verenigt is dat ze allemaal om moeten gaan met dilemma's die het gevolg zijn van een ongelijkheid tussen twee werelden: aan de ene kant een geglobaliseerde wereld met 'moderne' wetgeving en rechtspraktijk, met een rationele, onpersoonlijke benadering en idealen en aan de andere kant de lokale, traditionele wereld die is gebaseerd op relaties. In dit proefschrift wordt een analyse gemaakt van de activiteiten van advocaten om rechten

op grond voor bedrijven te verwerven en hoe zij het rechtssysteem hiervoor gebruiken. Er wordt aangetoond hoe bepaalde groepen advocaten niet alleen de zwakke plekken in de wet weten te benutten, maar hun strategieën aanvullen met het sociale kapitaal dat zij hebben verworven in de vorm van loyaliteitsrelaties met rechters, de politie en aanklagers. In dit proefschrift wordt onderzocht hoe zulke praktijken de toestand van de rechtsstaat in Indonesië beïnvloeden.

In hoofdstuk 1 wordt een overzicht gegeven van rechtszaken tussen bedrijven en hoe rechtbanken tegemoet komen aan de strategieën van advocaten door kwaliteit op te offeren om te voldoen aan de publieke vraag om efficiëntie. In dit hoofdstuk wordt geconstateerd dat er allerlei problemen in het procesrecht zijn, met name in civiele procedures.

In hoofdstuk 2 wordt een diepgaande analyse gegeven van de advocatuur in Indonesië; hoe het beroep van advocaat zich heeft ontwikkeld, de opleiding en certificering van advocaten, hun gebrek aan organisatie en zelfregulering, alsmede de compartimentering in zeer uiteenlopende praktijken. Sommige daarvan volgen de officiële regels en idealen van het rechtssysteem maar proberen de Indonesische rechtbanken te vermijden, terwijl andere gericht zijn op het manipuleren van de regels. Deze factoren hebben de bijdrage van advocaten aan de ontwikkeling van het recht belemmerd.

In hoofdstuk 3 wordt het typische model voor het verwerven van grond door bedrijven beschreven, hoe landontwikkelaars zijn georganiseerd en in welke regelgevende omgeving zij opereren. Vervolgens worden de oorzaken van geschillen in zakelijke relaties toegelicht, met name de verwarring over de relatie tussen verbintenissenrecht en recht inzake onrechtmatige daad die het gevolg zijn van misinterpretaties en uiteenlopende meningen van juristen. Dit heeft geleid tot ernstige problemen bij de uitvoering van overeenkomsten.

In hoofdstuk 4 wordt een analyse gegeven van de strategieën die advocaten gebruiken voor en tijdens een rechtszaak en van hun strategieën met betrekking tot de uitvoering van rechterlijke beslissingen.

De bevindingen wijzen op drie belangrijke aspecten van de toestand van de rechtsstaat in Indonesië die belangrijk zijn bij rechtshervorming. Ten eerste zijn partijen bij geschillen niet gelijk voor de wet met als gevolg dat bij het indienen van vorderingen wegens wanprestatie of onrechtmatige daad er geen sprake is van een gelijk speelveld. Ten tweede wijst het probleem van corruptie op de onverenigbaarheid van de huidige sociale normen in het bedrijfsleven en bureaucratische besluitvorming enerzijds en de wet, die verondersteld wordt rationeel en niet persoonlijk te zijn, anderzijds. De onduidelijkheid van de regels met betrekking tot juridische procedures (met name civiele procedures) versterkt dit probleem. Ten derde heeft de poging om wetten van hun 'koloniale' oorsprong los te maken geleid tot een dubbelzinnige status van algemene regels inzake contracten en onrechtmatige daad in het Burgerlijk Wetboek. Het resultaat hiervan is een procesvoering die veel kenmerken heeft van een ritueel en alleen

begrijpelijk is voor advocaten en partijen die veelvuldig procederen – en er belang bij hebben om de status quo te handhaven.

Als gevolg van deze situatie is er in Indonesië sprake van een groot grijs gebied van juridische praktijken die als onethisch kunnen worden beschouwd maar niet illegaal zijn. In dit proefschrift wordt betoogd dat er een heroverweging noodzakelijk is welk gedrag van advocaten als professioneel onethisch moet worden beschouwd. In dit proefschrift wordt gesteld dat wanneer de mate van rechtsonzekerheid in een bepaald land hoog is, advocaten (inclusief bedrijfsjuristen) aan strengere ethische normen moeten worden onderworpen om op die manier de rechtsstaat te bevorderen.

Om de rechtszekerheid te verbeteren, moet de hervorming niet alleen vanuit advocaten komen, maar ook vanuit rechters. Rechters moeten in hun uitspraken voldoende juridische argumenten geven, met name door uit te leggen hoe zij de feiten interpreteren en waarom ze tot hun beslissing zijn gekomen. Daarnaast zou er een codificatie van de burgerlijke rechtsvordering moeten plaatsvinden. Voor deze codificatie is nader onderzoek naar de bestaande gedragsregels noodzakelijk.

